

РОЗДІЛ 8

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ

УДК 343.36

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ Й СОЦІАЛЬНА ЗУМОВЛЕНІСТЬ ІСНУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ЗАБОРОНИ РОЗГОЛОШЕННЯ СЛІДЧОЇ ТАЄМНИЦІ

HISTORICAL BACKGROUND AND SOCIAL DETERMINATION FOR LEGISLATIVE PROHIBITION ON THE REVEALING THE INVESTIGATIONS INFORMATION

Бражник А.А.,
к.ю.н., асистент кафедри кримінального, адміністративного та трудового права
*Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Стаття присвячена дослідженню питань соціальної зумовленості існування кримінально-правової заборони розголошення даних досудового розслідування. Аналізуються передумови введення відповідної кримінальної заборони, історія трансформації норм, які передбачали відповідальність за вказане діяння. Крім того, актуальність існування цієї заборони розглядається через призму відповідності критеріям криміналізації та з урахуванням міжнародного досвіду.

Ключові слова: розголошення даних дізнання або досудового слідства, слідча таємниця, історія виникнення, соціальна зумовленість, компаративний аналіз.

Статья посвящена исследованию вопросов социальной обусловленности существования уголовно-правового запрета разглашения данных досудебного расследования. Анализируются предпосылки введения соответствующего уголовного запрета, история трансформации норм, которые предусматривали ответственность за указанное деяние. Кроме того, актуальность существования этого запрета рассматривается через призму соответствия критериям криминализации и с учетом международного опыта.

Ключевые слова: разглашение данных дознания или досудебного следствия, следственная тайна, история возникновения, социальная обусловленность, компаративный анализ.

This article focuses on studying the issue of having prohibition to reveal information related to secrecy of investigation in the criminal code of Ukraine. The study will analyse preconditions for providing the prohibition. We examine evolution of the criminal law provisions discover actual causes of prohibition on the revealing the investigations at the certain historical stages. Authors prove that in pre-soviet period prohibition on the revealing the investigations had been caused with increasing of censorship by the Government and in soviet period – by the need to strengthen the command and control system of the government.

Prohibition, provided for in paragraph 387 criminal code of Ukraine is examined for compliance with standards of criminalisation. Author reveals objective and subjective criteria that determine a need for this prohibition.

Within the limits of comparative study it has been figured out that criminal law procedure of protection for concerned social relations has got a global nature, it confirms validity of protection for the relevant social relations through this legislative prohibition.

Key words: disclosure of investigation information, disclosure of pretrial investigations information, secrecy of investigation, history of the emergence, social conditionality, comparative analysis.

Суспільна небезпечність розголошення кримінально значущої інформації безпосередньо пов'язується з можливістю використання отриманих відомостей, які належать до предмета цього злочину, всупереч інтересам правосуддя. Однак високий ступінь латентності й відсутність судових вироків за вчинення цього посягання може поставити під сумнів саму необхідність подальшого збереження кримінально-правової заборони розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування. Тому передусім необхідно визначитися з підставами криміналізації цього діяння. Для цього потрібно дослідити передумови визнання його злочинним у вітчизняному законодавстві.

Зазначимо, що в науці кримінального права не приділялося належної уваги дослідженню питань щодо визначення доцільності існування та збереження окремих кримінально правових заборон, які спрямовані на захист інтересів правосуддя. Саме тому дослідження питань соціальної зумовленості кримінально правової заборони, спрямованої на забезпечення збереження в таємниці кримінально-значущої інформації, є досить актуальним і своєчасним.

Правові передвісники виникнення кримінально-правової норми, яка передбачає відповідальність за розголошення відомостей кримінального провадження, варто шукати в джерелах кримінального права XIX століття. Так, в Уложенні про покарання кримінальні та виправні в редакції

1845 року містилося декілька норм, якими передбачалася відповідальність чиновників за розголошення інформації. У одній із них, а саме в ст. 452, зазначалося, що караним є зловмисне відкриття обвинуваченому судових актів та інших паперів про нього, повідомлення йому відомостей, які можуть слугувати прихованню істини, уникненню ним покарання [1]. Тим самим зазначені діяння пов'язані з розголошенням фактично судових документів. Однак зауважимо, що кримінальна відповідальність за розголошення даних на досудових стадіях кримінального процесу не встановлювалася.

Надалі Уложення про покарання кримінальні та виправні зазнало суттєвої переробки в 1857, 1866, 1885 роках. У редакції 1885 року відповідальність за вказане діяння теж передбачалася, однак у зв'язку зі зміненням нумерації статей відповідний припис містився у ст. 422 [2]. Разом із тим цей нормативно-правовий акт було доповнено ст. 1038-1, у якій передбачалася відповідальність за оголошення в пресі до судового засідання або припинення справи відомостей, які виявлені під час дізнання або попереднього слідства, з урахуванням більш або менш шкідливих наслідків від цього [2].

У ході подальшої роботи з удосконалення кримінального законодавства члени редакційної комісії, які працювали над проектом нового кодифікованого кримінально-правового акта, висловлювалися з приводу необхідності декриміналізації діяння, передбаченого ст. 422 Уложен-

ня про покарання кримінальні та виправні. Порівнюючи ст. ст. 422 і 433, вони зазначали, що необхідно вести мову про більшу тяжкість злочину, передбаченого ст. 433 (ст. 433 Уложення про покарання кримінальні та виправні передбачала відповідальність за надання винному яких-небудь недозволених засобів до виправдання або ж намагання чиновника послабити силу доказів проти винного). Однак, на думку редакційної комісії, обидві постанови про порушення таємниці кримінальних справ утратили свою силу у зв'язку зі змінами умов кримінального процесу. Тому все те, що є суттєво шкідливим у них, має розглядатися з погляду протидії правосуддю. Усе ж інше має підпадати під сферу дії дисциплінарного уставу [3, с. 368]. Як результат, Кримінальне уложення 1903 року вже не містило вищенаведених норм. Однак змін зазнала норма, яка стосувалася оголошення в пресі відомостей у кримінальній справі. Так, якщо в Уложенні про покарання кримінальні та виправні (редакція 1885 року) склад розголошення сформульований був як матеріальний (питання про відповідальність мало вирішуватися з огляду на наявність більш або менш шкідливих наслідків, які наставали в результаті розголошення), то ст. 305 Кримінального уложення 1903 року містила положення, яке свідчило про те, що склад злочину був формальним (момент закінчення посягання пов'язувався з моментом здійснення самого оголошення) [4]. Уважаємо, що подібні зміни безпосередньо пов'язані зі стрімким поширенням на той час впливу засобів масової інформації на життя суспільства й намаганням держави у зв'язку з цим мінімізувати можливі негативні наслідки цих процесів. Поширення інформації в кримінальній справі до моменту її закриття або судового розгляду суперечило як етичним засадам, так і процесуальним принципам. Окрім того, розповсюджена до судового розгляду слідча інформація могла суттєво вплинути на формування суспільної думки щодо справи, зашкодити об'єктивному її розгляду. Разом із тим соціальні передумови появи наведеної норми відіграли другорядну роль, визначивши всього лише її змістове наповнення. Криміналізація поширення слідчої інформації в друкованих виданнях пов'язана насамперед із цілеспрямованим проведенням державою політики тотального цензурування діяльності тогочасних засобів масової інформації.

Подальший етап розвитку вітчизняного кримінального законодавства пов'язаний із радянським періодом. Л.В. Іногамова-Хегай зазначає, що вперше кримінальну відповідальність за розголошення даних попереднього слідства, дізнання без дозволу прокурора, слідчого або особи, котра здійснювала дізнання, встановив Кримінальний кодекс (далі – КК) Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки 1926 року (далі – РСФРР)¹ [5, с. 232]. У прийнятому в 1927 році КК Української Соціалістичної Радянської Республіки (далі – УСРР), по суті, були скопійовані відповідні приписи КК РСФРР 1926 р. Так, у ст. 91 цього КК передбачалася відповідальність за «розголошення даних передсудового слідства, дізнання, справування прокурорського догляду або ревізійного справування без відповідного дозволу прокурора, слідчого або відповідальної за переведення дізнання чи ревізії урядової особи» [6]. Отже, можна дійти висновку, що вперше кримінально-правова норма, що передбачала відповідальність за розголошення таємниці слідства, з'явилася у вітчизняному законодавстві з прийняттям КК УСРР 1927 року. Однак подібний висновок буде хибним. Дійсно, на момент прийняття КК УСРР 1922 року кримінальна заборона розголошення слідчої таємниці була в ньому відсутня, надалі ж Кодекс було доповнено ст. 104-2, якою було закріплено кримінальну відповідальність за вчинення відповідного діяння. Щодо ст. 91 КК УСРР 1927 року

зазначалося, що вона змістовно відтворює положення ст. 104-2 КК УСРР 1922 року [7, с. 63]. Отже, відправним моментом або ж результатом процесу криміналізації відповідного діяння потрібно вважати момент уведення в дію ст. 104-2 КК УСРР 1922 року.

Чинниками криміналізації розголошення таємниці слідства стали адміністративно-політичні чинники, які полягали в тому, що в новоутвореній радянській державі відбувалася інтенсифікація процесу становлення командно-адміністративної системи державного управління [8, с. 17–18]. Цей процес супроводжувався розробленням і впровадженням чіткого правового механізму протидії негативним факторам впливу на діяльність державних органів, у тому числі й правоохоронних.

Необхідність кримінально-правового захисту інтересів правосуддя вимагала постійного вдосконалення норм, які містили приписи, спрямовані на захист відповідних суспільних відносин. КК 1960 року містив ст. 181, яка передбачала відповідальність за розголошення без дозволу прокурора, слідчого або особи, котра провадила дізнання, даних попереднього слідства або дізнання [9]. Звертає на себе увагу той факт, що слідом за розголошенням даних прокурорського нагляду та ревізії не було декриміналізовано розголошення слідчої таємниці. Саме за розголошення даних досудового слідства або дізнання встановлена була відповідальність і в ст. 387 чинного КК 2001 року, до змін у 2012 році, які були внесені в неї.

Відтак доводиться констатувати, що формування підстави кримінальної відповідальності за розголошення слідчої таємниці відбувалося в історично-мінливих умовах. По суті, поштовхом до криміналізації вказаного діяння не були соціальні передумови. У дорадянський період законотворення криміналізація розголошення кримінально значущої інформації була зумовлена необхідністю посилення цензури з боку держави, у радянській – необхідністю посилення захисту адміністративно-командного порядку управління державою. Разом із тим подальше існування кримінально-правової заборони розголошення даних досудового розслідування вимагає аналізу доцільності збереження в кримінальному законодавстві відповідної заборони.

Проблеми визначення й систематизації чинників, які впливають на зарахування певного діяння до злочинів, у науці кримінального права приділялося достатньо уваги. Окремі положення теорії криміналізації висвітлювали в роботах О.А. Герцензон, П.Ф. Гришанин, П.С. Дагель, М.І. Загородніков, С.Г. Келіна, В.М. Кудрявцев, Н.Ф. Кузнецова, В.Д. Філімонов, В.І. Борисов, В.К. Гришук, О.О. Пашенко та ін. Проте й сьогодні з огляду на різноманітність позицій, наявність розбіжностей у використовуваній дослідниками термінології не вироблено єдиної теорії криміналізації.

Так, наприклад, П.С. Дагель запропонував усі чинники, які впливають на криміналізацію діяння, поділити на дві групи: об'єктивні й суб'єктивні. До першої групи він зарахував ступінь суспільної небезпечності та поширеності певного діяння в суспільстві й неможливість успішної боротьби із суспільно небезпечним діянням менш репресивними, ніж кримінально-правові, методами. До другої групи – усвідомлення суспільством об'єктивних потреб у криміналізації певного діяння [10, с. 68–74]. Переваги цієї класифікації підстав (чинників) криміналізації полягають у тому, що автор спробував виокремити найбільш значимі чинники, відсутність будь-якого з них може поставити під сумнів обґрунтованість існування кримінально-правової заборони діяння загалом.

Суспільна небезпечність розголошення слідчої таємниці полягає в тому, що здійснення цього діяння потенційно здатне зашкодити інтересам правосуддя. Так, виток слідчої інформації може, наприклад, призвести до втрати доказового матеріалу, здійснення тиску на свідків, форму-

¹ Відповідно, орієнтуємося на КК УСРР 1927 року, структуру і зміст якого майже повністю скальовано з КК РСФРР 1926 року.

вання в суспільстві упередженої позиції щодо фігурантів кримінального провадження тощо.

Щодо розповсюдженості такого явища, як розголошення даних досудового розслідування, варто зазначити таке. У роботах, що присвячені проблемам боротьби з виявами злочинної протидії розслідуванню й інтересам правосуддя, неодноразово зазначалося, що протягом останніх років має місце тенденція до збільшення незареєстрованої кількості таких посягань [11, с. 3; 12, с. 189; 13, с. 3; 14, с. 346]. Що ж стосується інституту слідчої таємниці, то оцінювання його дієвості як засобу боротьби з протидією з боку зацікавлених осіб коливається в межах від не зовсім ефективного [15, с. 88] до найбільш ефективного засобу подолання протидії розслідуванню [16, с. 61]. Такі розбіжності в поглядах пов'язані з тим, що розголошення слідчої таємниці належить до категорії злочинів, яким притаманний високий рівень латентності [17, с. 133; 18, с. 6]. В Україні жодного випадку засудження особи за ст. 387 КК не зареєстровано. Між іншим, російські дослідники в роботі, присвяченій аналізу злочинів проти правосуддя, наводять статистичні дані за декілька років, які свідчать про наявність лише поодиноких випадків застосування судами ст. 310 КК Російської Федерації (далі – РФ), що передбачає відповідальність за розголошення даних досудового розслідування [5, с. 237]. М.О. Новікова зазначає, що, за її дослідженнями, в РФ в період з 1997 по 2008 роки зареєстровано лише 28 випадків розголошення за ст. 310 КК РФ [13, с. 4]. Загалом науковці вказують на поширеність учинення цього злочину, посилаючись не на офіційну статистику, а на особисті дослідження [17, с. 133; 19, с. 10]. Звичайно, подібні висновки потребують критичного осмислення. По суті, вони ґрунтуються на результатах вибіркового опитувань, що здійснюються окремими дослідниками. Однак применшувати їх значення теж не припустимо. Визнання практичними працівниками наявності вчинення таких діянь за відсутності офіційної статистики вчинення злочину, передбаченого ст. 387 КК України, може свідчити про високий рівень латентності цього посягання. Правові реалії, що характеризують стан здійснення правосуддя, зокрема тривалі строки проведення досудового розслідування, повернення справ для здійснення додаткового розслідування у справах, провадження в яких здійснюється в порядку, передбаченому Кримінально-процесуальним кодексом (далі – КПК) України 1960 р., виключення з обсягу обвинувачення частини епізодів, які інкримінуються підозрюваним (обвинуваченим), тощо, на нашу думку, не в останню чергу зумовлюються негативним впливом витоку кримінально значущої інформації.

Зазначимо, що відсутня і практика застосування кримінально-правової норми, яка міститься в ч. 2 ст. 387 КК України. Варто звернути увагу на те, що за часів дії попереднього КПК 1960 р. мали місце поодинокі випадки спроб представників сторони захисту ініціювати кримінальне переслідування за ч. 2 ст. 387 КК України. Однак однастайність висновків правоохоронних органів і суду, згідно з якими підстав до порушення кримінальних справ у цих випадках не вбачалося², свідчить про те, що окремі захисники намагалися використати ч. 2 ст. 387 КК України як засіб протистояння з особами, які здійснюють провадження в кримінальній справі. Пряма вказівка в законі на конкретних осіб – суб'єктів злочину – й оцінний характер змісту даних, що не підлягають розголошенню за ч. 2 ст. 387 КК України, у низці випадків спокушали сторону захисту ініціювати порушення кримінальної справи за вказаною статтею. Заявники, зокрема, вказували на розголошення слідчим (іншими суб'єктами) засобам масової

інформації відомостей про факт порушення кримінальної справи щодо конкретних осіб, притягнення певних громадян у справі як обвинувачених тощо. Про безпідставність цього свідчать як самі особливості кримінальної процесуальної діяльності правоохоронних органів у сфері здійснення кримінального провадження, так і наявність низки процесуальних гарантій дотримання прав осіб, стосовно яких здійснюється кримінальне переслідування. Ураховуючи обмеження принципу гласності на досудовій стадії кримінального процесу, немає підстав вести мову про режим повного втаємничення діяльності зі здійснення досудового розслідування. Інформація може оголошуватися як з метою отримання додаткових відомостей, що мають стосунок до кримінального провадження, так і, наприклад, з метою інформування загалу про вчинення або хід розслідування резонансних злочинів. Окрім того, здійснення низки процесуальних дій пов'язано з повідомленням сторонніх осіб про їх зміст або ж інші факти. Наприклад, зі змісту глави 14 КПК України 2012 р. випливає, що виконання рішення про відсторонення підозрюваного від посади потребує інформування керівника відстороненої особи. Зазначимо також, що в ст. 221 КПК України містяться положення щодо обов'язку особи, яка здійснює досудове провадження, за клопотаннями сторони захисту або потерпілого надавати для ознайомлення загальнодоступні процесуальні документи, що зібрані в матеріалах досудового розслідування. Отже, режим втаємничення інформації на стадії досудового розслідування має дискреційний характер і має на меті передусім захист інтересів слідства від неправомірного втручання сторонніх осіб. На сторожі ж інтересів і законних прав суб'єктів, стосовно яких здійснюється кримінальне переслідування, стоїть як презумпція невинуватості, так і низка інших гарантій, таких як, наприклад, попередження про кримінальну відповідальність за розголошення інформації щодо приватного життя осіб, що містяться в протоколі про проведення негласних слідчих дій (ч. 2 ст. 254 КПК України). Відтак оголошення інформації, що особа набула певного процесуального статусу в ході кримінального провадження, або надіслання повідомлення, у якому йдеться про проведення певної процесуальної дії із залученням особи, не можуть визнаватися такими, що ганьблять людину, принижують її честь і гідність.

Звичайно, такі тенденції в правозастосовній діяльності не свідчать про необхідність декриміналізації діяння, передбаченого ч. 2 ст. 387 КК України. Разом із тим вони можуть вказувати на недосконалість викладення самої кримінально-правової норми.

Сфера кримінально-правового регулювання повинна поширюватися передусім на діяння, які максимально виходять за межі прийнятих норм поведінки в суспільстві. У зв'язку з цим у ході вирішення питання про доцільність упровадження певної кримінально-правової заборони потрібно враховувати той факт, що за можливості успішної протидії виявам антисоціальної поведінки іншими, ніж кримінально-правові, заходами необхідно відмовитися від криміналізації таких діянь. У разі з посяганням, відповідальність за вчинення якого передбачається ст. 387 КК України, змусити розголошувача утриматися від учинення цього діяння в змозі лише найбільш суворий захід, яким є кримінальне покарання. Загроза застосування покарання виступає у якості контрмотиву. Як зазначав Ансельм Фейєрбах, усі правопорушення мають свій корінь у чуттєвості, в очікуванні задоволення від відомого факту. Такі побажання можуть бути знищені тоді, коли кожен знатиме, що зі здійсненням такого вчинку пов'язано відоме страждання, що перевищує незадоволення, яке виникає від незадоволеного бажання [20, с. 79]. Загроза застосування адміністративного стягнення за розголошення таємниці слідства не може розглядатися як належний правовий засіб превен-

² Ухвала у справі від 30 січня 2008 р. № 10-17 Колегії суддів Судової палати у кримінальних справах апеляційного суду Кіровоградської області; Ухвала у справі від 19 вересня 2007 р. № 10-151 Колегії суддів палати в кримінальних справах апеляційного суду Житомирської області; Ухвала у справі від 25 січня 2008 р. № 11а-10 Військового апеляційного суду Центрального регіону.

ції вказаного посягання, особливо у випадках, коли метою розголошувача є перешкоджання інтересам правосуддя. Тому існування кримінально-правової заборони вчинення цього діяння є вимушеним, але необхідним засобом протидії розголошенню даних досудового провадження.

Стосовно суб'єктивних чинників, які впливають на процес криміналізації, а саме усвідомлення суспільством об'єктивних потреб у криміналізації певного діяння, варто відмітити, що в суспільстві загалом склалося досить терпиме ставлення до існування відповідної кримінально-правової заборони. Разом із тим мають місце поодинокі випадки вияву нонконформістської поведінки, які виявляються в несприйнятті окремими особами факту необхідності дотримуватися правил, пов'язаних із зобов'язанням їх не розголошувати дані досудового розслідування. Так, в інтернет-виданні «Коммерсантъ» була розміщена стаття, присвячена викладенню обставин допиту головного редактора інтернет-видання «Грани.ру». Причини виклику, послідовність питань, відповіді на них, озвучені версії вчинення злочину, процедура оформлення здійснення слідчої дії були детально описані зі слів самого свідка в цій публікації. Зазначалося, що в кінці допиту, після складення протоколу відповідної слідчої дії, слідчий намагався відібрати в нього підписку про нерозголошення. Допитана особа відмовилася підписувати документ, посилаючись на те, що це суперечить його професії журналіста [21]. Наведений приклад є ілюстрацією типової позиції особи, правова необізнаність якої підкріплена переоцінкою своєї значимості, штовхає її на вчинення кримінально-караного діяння. Однак у більшості випадків подібного демонстративно зневажливого ставлення до вимог слідчого в суспільстві не спостерігається. Доволі часто, спілкуючись із засобами масової інформації, учасники процесуальної діяльності відмовляються коментувати деталі провадження, посилаючись саме на заборону розголошення слідчої таємниці. Уважаємо, що остання сприймається ними як короткочасний вимушений захід обмеження свободи слова, який здійснюється з додержанням вимог вітчизняного законодавства та міжнародних стандартів, задля досягнення суспільно корисної мети захисту інтересів правосуддя.

Підсумовуючи викладене, зазначимо таке. Незважаючи на відносний характер обраної системи критеріїв криміналізації, фактичне встановлення наявності їх у сукупності (як об'єктивних, так і суб'єктивних) свідчить про те, що кримінально-правова заборона розголошення даних досудового розслідування є актуальним і спільномірним заходом протидії цьому посягання.

Установлення соціальної зумовленості існування певної кримінальної заборони буде не повним без здійснення порівняльно-правового аналізу. По суті, з'ясування того, що певна заборона передбачена кримінальним законодавством інших країн, може теж опосередковано свідчити про те, що ми маємо справу з актуальним важелем державного впливу на суспільні відносини, а не з «рудиментарною» нормою, яка фактично не діє.

Аналіз кримінального законодавства окремих країн світу свідчить про наявність заборони розголошувати інформацію, отриману в ході провадження з кримінальної справи, не лише в КК України. Так, у ст. 189 КК Голландії від 1881 року передбачається відповідальність за умисні дії, пов'язані з розголошенням даних або інформації третім особам, що здійснюються з метою перешкодити вилученню доказів [22]. Л.В. Іногамова-Хегай указує, що в

разі розголошення слідчої таємниці дії особи мають кваліфікуватися за ст. 184 КК Голландії, що передбачає відповідальність особи за умисне вчинення дій, які полягають у перешкодженні, створенні перепоно або розстроюванні дії публічного службовця, якому доручено розкриття або розслідування кримінальних злочинів [5, с. 239]. У КК Норвегії від 1902 року передбачається відповідальність у § 132b КК за порушення зобов'язань не розголошувати таємниці відповідно до § 200a, § 202a, § 208a, § 210a КПК Норвегії [23]. КК Швейцарії від 1937 року містить ст. 293, згідно з якою злочином визнається поширення особою за відсутності в неї повноважень будь-якої інформації з актів, переговорів або розслідування органу, який визнає таку інформацію таємною [24]. У КК Республіки Корея від 1953 року міститься стаття (ст. 126), відповідно до якої злочином визнається публікація особою, котра здійснює функції або сприяє здійсненню функцій, пов'язаних із кримінальним переслідуванням, поліцейською охороною порядку, або інших функцій, що пов'язані з розслідуванням злочинів, відомостей про особу, підозрювану в скоєнні злочину, які стали йому відомі у зв'язку зі здійсненням вищезгаданих функцій, до представлення цих відомостей публічному правосуддю [25]. КК Китайської Народної Республіки від 1997 року не містить заборони розголошувати дані досудового розслідування суб'єктами, які залучаються до участі в кримінальній справі. Разом із тим у ньому передбачається відповідальність працівників правоохоронних органів за сприяння злочинцям. Так, у ст. 417 вказаного Кодексу зазначається, що відповідальні за запобігання злочинній діяльності працівники державних органів, які надають злочинним елементам потрібні відомості, створюють їм режим сприяння, допомагають злочинним елементам уникнути покарання, мають нести кримінальну відповідальність [26]. У КК Польщі 1997 року в рамках однієї статті (ст. 241) регламентуються підстави кримінальної відповідальності за розголошення даних попереднього розслідування (перший параграф, відповідно, перша частина статті – Б. А.) та даних закритого судового розгляду (другий параграф, відповідно, друга частина статті – Б. А.) [27].

У кримінальному законодавстві багатьох країн світу відсутні спеціальні норми, що регламентують підстави кримінальної відповідальності за розголошення слідчої таємниці. Разом із тим у КК Аргентини (ст. ст. 156, 157), КК Данії (§ 151), КК Франції (ст. 226-13), КК Швеції (ст. 3 глави 20), КК Федеративної Республіки Німеччини (ст. 353b), КК Японії (ст. 134) містяться норми, які передбачають відповідальність за незаконні дії з таємною інформацією або ж службовою таємницею. Наявність таких норм дає можливість припустити, що у випадках розголошення слідчої таємниці дії винних осіб мають бути кваліфіковані за відповідними статтями цих кодексів.

Зазначимо, що проведення повноцінного порівняння відповідних приписів вітчизняного кримінального закону з наведеними вище кримінально-правовими нормами країн далекого зарубіжжя не видається можливим. Перепоною в цьому є й відмінності в нормотворчій техніці і стилістиці, і різні засадничі підходи у праві окремих країн тощо. Водночас установлення того, що кримінально-правова охорона відповідних суспільних відносин здійснюється не в окремому регіоні (у країнах пострадянського простору), а в масштабах світу, вказує на актуальність існування кримінальної заборони розголошення слідчої таємниці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных 1845 г. – СПб. : Тип. II Отд. Собств. Его Император. Величества Канцелярии, 1845. – 916 с.
2. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных 1885 г. – 7-е изд., пересм. и доп. – СПб. : Изд. Н.С. Таганцева, 1892. – 796 с.
3. Объяснительная записка Редакционной комиссии к Уголовному уложению 1903 года // Справочная правовая система «ГАРАНТ» : НПП «Гарант-Сервис», 2010. – 1 електрон. опт. диск (DWD-ROM) : цв; 12 см. – Систем. вимоги : Pentium-266; 32 Mb RAM; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP.

4. Уголовное уложение 1903 г. – СПб. : Изд. Н.С. Таганцева, 1904. – 1125 с.
5. Преступления против правосудия / [А.Н. Александров, Ю.И. Антонов, А.В. Галахова и др.]; под ред. А.В. Галаховой. – М. : Норма, 2005. – 416 с.
6. Кримінальний кодекс УРСР від 8 червня 1927 р. – Х. : Юрид. вид-во Наркомюсту УРСР, Харків-друк, 3-тя держдрукарня, 1927. – 134 с.
7. Новый Уголовный кодекс У.С.С.Р. / под ред. С.А. Пригова. – Х. : Изд. Наркомюста УССР, 1927. – 129 с.
8. Коробейников А.А. Уголовная ответственность за воспрепятствование осуществлению правосудия и производству предварительного расследования : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / А.А. Коробейников ; Ставропол. гос. ун-т. – Ставрополь, 2003. – 163 с.
9. Кримінальний кодекс України : станом на 15 листопада 1997 р. / Верховна Рада України. – К. : Парлам. вид-во, 1997. – 168 с.
10. Дагель П.С. Условия установления уголовной наказуемости / П.С. Дагель // Правоведение. – 1975. – № 4. – С. 68–74.
11. Маслов А.Е. Следственная тайна как средство преодоления противодействия расследованию : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / А.Е. Маслов ; Воронеж. гос. ун-т. – Воронеж, 2001. – 24 с.
12. Гутник К.В. Защитник как субъект противодействия расследованию / К.В. Гутник // Уч. зап. Таврич. нац. ун-та им. В.И. Вернадского. Серия «Юридические науки». – 2007. – Том 20 (59). – № 2. – С. 189–194.
13. Новикова М.А. Расследование разглашения данных предварительного расследования и сведений о мерах безопасности, применяемых в отношении участников уголовного судопроизводства : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / М.А. Новикова ; Акад. управления МВД России. – М., 2009. – 23 с.
14. Халиков А.Н. Должностные насильственные преступления, совершаемые в правоохранительной сфере: характеристика, психология, методика расследования / А.Н. Халиков. – М. : Волтерс Клувер, 2011. – 544 с.
15. Руководство для следователей / под общ. ред. В.В. Мозякова. – М. : Экзамен, 2005. – 912 с.
16. Руководство по расследованию преступлений : [учеб. пособ.] / рук. авт. кол. А.В. Гриненко. – М. : НОРМА, 2002. – 768 с.
17. Гармаев Ю.Л. Незаконная деятельность адвокатов в уголовном судопроизводстве / Ю.Л. Гармаев. – Иркутск : ИПКПР ГП РФ, 2005. – 395 с.
18. Бриллиантов А.В. Настольная книга судьи: преступления против правосудия / А.В. Бриллиантов, Н.Р. Косевич. – М. : ТК Велби ; Проспект, 2008. – 560 с.
19. Лісогор В.Г. Криміналістичне забезпечення збереження таємниці досудового слідства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / В.Г. Лісогор ; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2003. – 19 с.
20. Таганцев Н.С. Русское уголовное право : [лекции]. Часть общая : в 2 т. / Н.С. Таганцев. – М. : Наука, 1994. – Т. 2. – 1994. – 380 с.
21. Журналиста привлекли к следствию // Газета «Коммерсантъ». – 2003. – 30 апр. – № 76 (2679). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.kommersant.ru/Doc-rss/380024>.
22. Уголовный кодекс Голландии / науч. ред. Б.В. Волженкин ; пер. с англ. И.В. Мироновой. – 2-е изд. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2001. – 510 с.
23. Уголовное законодательство Норвегии / науч. ред. и вступ. ст. Ю.В. Голика ; пер. с норв. А.В. Жмени. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2003. – 375 с.
24. Уголовный кодекс Швейцарии / науч. ред., предисл. и пер. с нем. А.В. Серебренниковой. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2002. – 350 с.
25. Уголовный кодекса Республики Корея / науч. ред. и предисл. А.И. Коробеева. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2001. – 238 с.
26. Уголовный кодекс Китайской Народной Республики / под ред. А.И. Коробеева ; пер. с кит. Д.В. Вичикова. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2001. – 303 с.
27. Уголовный Кодекс Республики Польша / науч. ред. А.И. Лукашев, Н.Ф. Кузнецова ; пер. с польск. Д.А. Барилевич. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2001. – 234 с.